

Museovirasto
rakennushistorian osasto

HAUSJÄRVEN PÄSSINLUKONMÄEN MUISTOKIVI

Kertomus virkamatkasta 27.9.1994
Markus Hiekkanen

Matkalla tarkastamaan eräitä kalliohakkauksia Hollolan Hahmajärvellä toimittaja Kalervo Töyrylän kanssa kävimme Hausjärven Hikiän kylässä Pässinlukonmäellä katsomassa erästä kiveä ja siihen liitettyä muistotekstiä. Halusin nähdä paikan, sillä 10.9.1987 tein tutkija Tapio Segerin kanssa virkamatkan paikalle, koska mainittua kiveä oltiin aikeissa siirtää tien toiselle puolelle ja museoviraston kantaa haluttiin asiassa kuunnella. Tuolloin paikalla oli lähinnä kotiseutuyhdistyksen edustajia (mm. Seppo Ahonen), mutta myös seurakunta oli hankkeessa mukana. Tuolloin katsoimme hankkeen varsin asialliseksi, sillä kiveä oli jo jonkin verran siirretty 1970-luvulla tienparannuksen yhteydessä. Toisella puolella tietä kivi ja muistoteksti olisivat paremmin näkyvissä ja liikenteen kannalta paremmassa turvassa. Katsoimme siis siirron mahdolliseksi.

Töyrylä kertoi siirron sitten tapahtuneen ja muistoteksti paljastettiin juhlallisesti kotiseutupäivien yhteydessä kesällä 1988.

Itse kivessä - kooltaan 100 x 80 cm - on kuten rakennushistorian osaston valokuvista (10.9.1987 ja 27.9.1994) käy ilmi yhdessä kulmassa pyöreän, kaunokirjoitusmaisen kirjaimen E näköinen kuvio vieressään numero 8. Keskellä kiveä on viisi porattua reikää, joiden muodostama kuvio muistuttaa tasavartista ristiä tai arpakuution viitosta. Paikalla 1987 käydessämme arveltiin rautajätteiden perusteella, että reikiin todella olisi ollut joskus kiinnitettynä tasavartinen, rautainen risti. Tähän en ota kantaa. Kiven alalaidassa on selvästi hakattu vuosiluku (tai jotain muuta tarkoittava numerosarja) 1865.

Vuonna 1988 paljastettu muistoteksti on gemenalla pronssilevyssä, joka on kiinnitetty pystyyn, vaaleanharmaaseen graniittipilariin. Se on vanhemman kiven pohjoispuolella, tekstipuoli kohti tietä. Teksti on seuraava:

Köyhät vuodet
1862 - 1868

Katovuosien seurauksena
Hausjärven pitäjän 5000
asukkaasta menehtyi viiden-

nes kulkutauteihin.
Perimätiedon mukaan tämä
kivi on silloin asetettu
tähän Pässinlukonmäkeen
haudattujen lavantautiin
kuolleiden muistoksi.

Kivi on siirretty tälle
paikalle 1988.

Ehkä muistokivet eivät ole parhaalla mahdollisella paikalla vilkaslii-
kenteisen, proosallisen pikitien varrella, mutta tähän ei ole kivien
syy. Kotiseutuyhdistys ja seurakunta ovat tehneen arvokkaan työn muis-
ton pelastamiseksi.

Helsingissä 12.12.1994

Markus Hiekkänen